

An Bord Pleanála: Turascáil Bhliantiúil 2009

Deir Cathaoirleach an Bhoird Pleanála go bhfuil seans againn anois athnuachan a dhéanamh maidir leis an gcóras pleanála ag féachaint ar na blianta amach romhainn.

1. Ag foilsiú na turascála bliantiúla an Bhoird Pleanála 2009 ar an 29ú lá de mhí Dheireadh Fómhair, 2010, dúirt Cathaoirleach an Bhoird, an tUasal Seán Ó Conchúir go bhfuil an sos atá ann anois i gcúrsaí togála agus forbartha ag tabhairt deis dúinn athcheapadh a dhéanamh ar an gcóras pleanála ionas go mbeadh sé in ann déileáil i gceart le forbairt sa todhchaí nuair a bheidh an tionscail ar leibhéal inchothaithe arís. Tá ceisteanna faoi leith anois faoin gcóras pleanála a bhaineann leis an margadh réadmhaoine de bharr ‘pléascadh an bholgáin maoine’ agus caithfear ceachtanna a fhoghlaim dá bhrí sin as seo amach.

Faoi na hAchtanna atá i bhfeidhm, níl sé mar dhualgas ag an gcóras pleanála smacht a chur ar an leibhéal forbartha, ach i ndáiríre bhí sé mar ról ag an gcóras pleanála go mbeadh an leibhéal forbartha atá faoi éileamh ón margadh, déanta i modh ordúil agus á thógáil ar aon dul le prionsabail mhaithe agus cleachtadh cuí ó thaobh cúrsaí pleanála. Da bhrí sin, cé gur féidir an milleán reatha go páirteach a chur ar chinntí áirithe áitiúla i gcúrsaí pleanála, mar shampla eastáit tithíochta folamha le feiceáil i gceantair áirithe, agus cé go bhfuil an iomarca sholáthar tithíochta ar fáil ní féidir an milleán a chur ar an gcóras pleanála. I ndáiríre, cáineadh go rialta an córas pleanála i rith an tréimhse thiogar Cheiltigh nuair cuireadh moill ar forbairt nó diúltaíodh cead pleanála agus fuair an córas pleanála an milleán nuair a tháinig ardú ar praghasanna. Cáineadh an Bord go rialta nuair a dhiúltaigh an Bord cead cun tithíocht ardéirí ard-dlúis a thógaint in áiteanna mí-oiriúnacha agus nuair nár ligeadh cead do fhorbairtí ró-mhór nó mí-oiriúnacha i slí éigin a thógaint i mbailtí timpeall na tíre. Rinne mé tagairt do na fadhbanna sin sna hiar-tuarascálacha bliantiúla.

Sa todhchaí, ní féidir a bheith ag brath ar an gcóras pleanála mar atá sé reachtaithe anois chun smacht a chur ar an iomarca forbartha nó chun cosaint a thabhairt in aghaidh borrrha agus cliste. I ngeilleagar margaidh neamhshrianta, caithfear dul i ngleic leis na dúshláin atá romhainn trí pholasaithe maicreacnamaíocha agus airgeadais. Ag feidhmiú an chóras pleanála, áfach, is féidir ceachtanna tábhachtacha a fhoghlaim ón ár gcuid taithe is déanaí:

- Ar an gcéad dul síos, caithfidh an córas pleanála i ngach ceantar cloí leis na polasaithe náisiúnta agus caithfear iadsan a bheith faoi stiúradh comhthéacs réigiúnach agus áitiúil;
 - caithfear machnamh cúramach a dhéanamh ar chúrsaí criosúchain agus iad a chur i bhfeidhm ar bhonn prionsabail pleanála maithe;
 - caithfear forbairt a lonnú in áiteanna ina bhfuil nó a mbeidh bonneagar le fáil – go háirithe, iompar, seirbhísí uisce, oideachas – faoin gclár caipitil poiblí;
-

- go ginéaralta ó thaobh cúrsaí pleanála caithfear an phríomh-áit a thabhairt do leas an phobail seachas an aird chéanna a thabhairt do leasanna príobháideacha;
- nuair a chuirtear pleananna forbartha reachtúla i bhfeidhm, caithfear meas a thabhairt dóibh ó chuile earnáil, agus gan féachaint orthu mar rudaí is féidir a athrú nó a sheachaint má chuirtear go leor brú i bhfeidhm.

Dúirt an Cathaoirleach go bhfuil deis maith ann anois, dá gcuirfí an t-Acht um Pleanáil nua i bhfeidhm leis an spiorad ceart agus dá mbeadh na páirtithe leasmhara a bhaineann leis an Acht ar aon intinn, athnuachan a dhéanamh ar an gcóras pleanála agus tús a chur le ré nua i gcúrsaí pleanála.

2. UALACH OIBRE agus AMSCÁLAI

I rith 2009 fuair an Bord 3,786 cásanna, sin laghdú timpeall 33% ar an méid cásanna faighte ag an mBord i 2008 agus i mbliana tá na figiúirí ag titim 25% níos faide. Tá an méid cásanna idir lámha ag an mBord laghdaithe go dtí timpeall 1,000. Tá níos mó ná 70% de chásanna críochnaithe laistigh de chuspóir reachtúil 18 seachtaine agus ar mheán tógann sé 19 seachtain chun cás a chríochnú. In ainneoin go bhfuil an cuid is mó de chásanna socruithe laistigh de chuspóir reachtúil 18 seachtaine, tá an Bord fós ag iarraidh a chuspóra straitéisigh a bhaint amach, sé sin go mbeidh 90% de chásanna críochnaithe laistigh de chuspóir reachtúil 18 seachtaine agus ag dul i ngleic leis an dúshlan sin leis na hacmhainní atá le fáil.

Ó am gur cuireadh an tAcht um Pleanáil agus Forbairt (Bonneagar Straitéiseach) 2006 i bhfeidhm i 2007 go dtí deireadh mí Lúnasa, 2010, fuair an Bord 165 iarratas chun tosnú ar chomhairliúcháin réamhiarratais. I 129 cásanna cuireadh deireadh leis na comhairliúcháin agus glacadh XX mar chásanna infreastruchtúir straitéiseacha.

Fuair an Bord 17 iarratas foirmiúil “Seachtú Sceideal” i gcomhair chead pleanála. Socraíodh 14 ceann agus cead eisithe i naoi gcinn, ceithre cinn diúltaithe, ceann amháin tarraingt siar agus tá trí cinn fós faoi bhreithniú. Socraíodh agus ceadaíodh trí cinn ordú iarnróid agus tá dhá cheann fós faoi scrúdú. Tá cead faighte i gcás cúig cinn maidir le hiarratas leictreachais agus tá ceann amháin tarraingthe siar. Tá cead faighte i dhá cheann iarratas gáis (agus na horduithe chun talamh a fháil go héigeantach a bhaineann leo).

Faoi láthair cuid de na hiarratais is tábhachtaí atá faoi bhráid an Bhoird ná: Gás na Corribe, Dart Faoi thalamh agus an t-iarnród éadrom ó Fhaiche Stiabhna go Droichead Broome.

San Acht Um Phleanáil, 2010 faightear tionscadail a bhaineann le hinfreastruchtúr chóras sláinte sa 7ú Sceideal agus laghdaíonn sé an tairseach a bhaineann le feirmeacha gaoithe. Ón taithí a bhfuair an Bord is cuma cé cén sórt éifeachtúlachta atá curtha i bhfeidhm, cuireann na tionscadail ollmhóra brú trom ar acmhainní an Bhoird.

3. GNÉITHE GINEARÁLTA i dTUAIRISC 2009

Seo iad a leanas roinnt de ne gnéithe ginearálta a bhí leagtha amach i dtuarascáil 2009:

- Tháinig méadú beag ar an méid achomharc a thug daoine in aghaidh cinntí ón údaráis pleanála go dtí 9% (bhí 54% de na hachomhairc seo faighte ó tríú páirtithe).
- Ní raibh aon athrú ar an ráta freaschuir mar gheall ar chinntí áitiúla a ndearnadh achomharc fúthu agus a bhí á malartú ag an mBord. (34%).
- I gcásanna achomharc chéad páirtithe a bhí diúltaithe ag an údarás pleanála, fuair 29 % cead ón mBord Pleanála.
- I gcásanna achomharc tríú páirtithe in aghaidh iarratas a bhí ceadaithe ag na húdaráis phleanála, bhí 39% á dhiúltú ag an mBord.

4. INFHEISTÍOCHT in INFREASTRUCHTÚR a CHOSAINT

- (A) Chinntigh an staidéar is deanaí ar an Straitéis Spáis Náisiúnta an faitíos a bhí ag a lán daoine go raibh a lán forbartha déanta i rith an deich mbliana atá thart scaipthe ar fud na háite i modh neamhbhuanaithe agus na modhanna taistil a bhaineann leis. De bharr na sriantachtaí airgeadais a bheidh i gceist sna blianta amach romhainn, caithfear déileáil le hinfheistíocht phoiblí i gceart ionas go mbeidh sí soláthairthe sna háiteanna ina mbeidh an t-éileamh is mó le fáil agus chun cinntú go mbeifí ag baint an tairbhe is mó as an infheistíocht sin a bheith le déanamh agus atá déanta cheana féin. Beidh ról lán-díreach ag an gcóras pleanála ag roghnú na n-áiteanna ina mbeidh an fhorbairt nua lonnaithe agus an sórt forbartha a bheith inbhuanaithe.
- (B) Caithfear diúltú do na tuairimí atá thart faoi láthair gur féidir linn déileáil go páirteach leis an margadh maoiné agus ag dul ar ais go dtí na heastáit ísealdlúis a bhí againn cheana féin. I ndeireadh an lae dá dtarlófaí a leithéid bheadh infheistíocht phoiblí curtha amú agus ag dul in aghaidh ár gcuid dualgas idirnáisiúnta a bhainneann le hathrú aeráide. Ní ciallaíonn sé sin nach féidir athruithe a chur i bhfeidhm ar an leagan amach agus an dearadh ar forbairtí tithíochta ionas go mbeadh siad níos oiriúnaí don mhargadh reatha nó nach féidir ceadanna pleanála reatha a athrú ar aon dul leis na treoirlínte inbhuanaitheachta.
-

5. AN tACHT UM PLEANÁIL AGUS FORBAIRT, 2010

Dúirt an Cathaoirleach go mbeidh tionchar suntasach ag an Acht um Pleanáil, 2010 maidir le nádúr agus scóip ar obair an Bhoird. I gcásanna le Measúnachtaí Tionchair Timpeallachta (EIA) a bhaineann le limistéir oidhreachta nádúrtha Eorpacha, ní feidir leis an mBord féachaint ar cásanna nuair a mbíonn cead pleanála coinneála i gceist muna mbeadh ‘cúinsí eisceachtúla’ i bhfeidhm. Tá córas ‘ceadú ionaid’ i bhfeidhm i gcásanna nuair atá cead pleanála faighte ach seans ann nach bhfuil siad ceadaithe i gcomhréir leis na Treoracha Eorpacha. Tá forálacha fairsinge freisin chun cairéil reatha nach gcloíonn leis na Treoracha Eorpacha éagsúla a rialú. Taobh istigh de na forálacha go léir tá córas forleathan le fáil chun cinntí na n-údarás pleanála a chur faoi bhráid an Bhoird chun athbhreithniú a dhéanamh. Tá coincheap an “RTT leasúcháin” agus Ráiteas Tionchair Natura leasúcháin tugtha isteach agus ciallaíonn sé sin go bhfuil córas i bhfeidhm chun dul i ngleic leis na héifeachtaí diúltacha agus iad a réiteach. Caithfidh an Bord cinneadh a dhéanamh ar chomh éifeachtúil is atá na leasuithe agus i gcásanna áirithe tá údarás ag an mBord deireadh a chur le gníomhaíochtaí agus gníomhanna sonraithe a chur i bhfeidhm. Beidh dlínse de shórt nua ag an mBord i gceist de bharr na bhforáracha seo. Chomh maith le sin beidh feidhmeanna nua ag an mBord chun “measúiníthe oiriúnacha” a dhéanamh mar is gá faoi na Treoracha AE maidir le forbairt údarás áitiúil agus i gcuid den fhorbairt Stáit.

6. REACHTAÍOCHT NUA Á gCUR i bhFEIDHM go hÉIFEACTÚIL

San Acht Pleanáil nua tá roinnt forálacha casta a tháinig as breithiúnais Chúirt Bhreithiúnais an Aontais Eorpaigh agus ó thuairimí Choimisiúin Eorpaigh maidir le treoracha éagsúla ón AE a chur i ngníomh mar gheall ar measúnacht tionchair timpeallachta agus caomhnú ar an dúlra. Dúirt an Cathaoirleach go bhfuil sé féin go hiomlán i bhfabhar reachtaíochta a fheabhsú agus a shoiléiriú agus a chinntiú go bhfuil sé curtha i bhfeidhm go héifeachtúil ach an am céanna ba chóir go mbeidh na forálacha nua curtha i gcrích i modh eifeachtúil, ciallmhar agus cothrom. Thug an Cathaoirleach rabhadh gan daoine a bheith ró-bhuartha faoi na forálacha nua agus caithfear aire a thabhairt nach mbeadh na nósanna imeachta agus na cleachtais ábhartha maidir leis na forálacha nua rómhaorlathach, ródhleathaíoch nó róchostasach ar na hurraitheoirí tionscadail. Muna mbeidh na forálacha nua réasúnta is féidir cumas iomaíochta an gheilleagair a laghdú nó mhoilleofaí forbairt inbhuanaithe agus forbairt a sholáthraíonn postanna gan aon tairbhe le feiceáil i leith cosanta comhshaoil. Ag comhlíonadh a dhualgas cuirfidh an Bord na priacail seo san áireamh.

7. RANNÍOCAÍ FORBARTHA

Dúirt an Cathaoirleach gurb é an t-aon ról atá ag an mBord i gcásanna a bhaineann le hachomhairc maidir le ranníocaí forbartha a íoc ná féachaint go bhfuil téarmaí na scéime ó na hÚdaráis Áitiúla curtha i bhfeidhm go cuí. Níl an dá rogha ag an mBord ach forálacha na Scéimeanna a chur i gcrích cibé chomh iomarcach is atá an méid airgid. I gcásanna áirithe tá sé soiléir go bhfuil an ranníoc forbartha a bhí i gceist ag feidhmiú mar bhac ar forbairt agus i gcoinne cúrsaí gnó in ainneoin na buntáistí a bheith i gceist ó thaobh cúrsaí pleanála agus cúrsaí eacnamaíochta áitiúla. Mar shampla i gcás nuair a athraíonn úsáid teach tábhairne go dtí úsáid mar shiopa feictear ranníoc forbartha ollmhór le mílte euro in ainneoin nach mbeadh aon bhreis ualaigh ar an infreastruchtúr aitiúil. Tá roinnt de na Scéimeanna díreach in aghaidh an pholasaí náisiúnta, mar shampla maidir le bonneagar telecom/leathanbanda náisiúnta. Dúirt an Cathaoirleach go bhfuil sé práinneach anois de bharr an lagtrá eacnamaíochta ag an gcuid is mó de na hÚdaráis Áitiúla athbhreithniú a dhéanamh ar a gcuid scéimeanna. Tá cúis láidir anois go bhfuil sé indéanta ag na hÚdaráis, díolúintí no lacáistí a thabhairt amach ar thréimhse áirithe i gcásanna forbairtí atá suite i suíomhanna athfhorbraíochta nuair nach mbíonn aon infreastruchtúr breise i gceist. Spreagfaidh sé sin an geilleagar áitiúil agus tabharfaidh sé tacaíocht don tionscal tógála áitiúla agus daoine a choimeád ag obair ann i rith an chúlú eacnamaíochta seo. Mheas an Cathaoirleach go bhfuil níos mó treorach á dteastáil ón rialtais lárnach maidir le ranníocaí forbartha, go háirithe ag an am seo.

8. STRUCTÚIR PHLEANÁLA ÁITIÚLA

Chuir an Cathaoirleach fáilte roimh thuarascáil ón nGrúpa Athbhreithnithe Éifeachtúlachta Rialtais Áitiúil a bhí foilsithe le déanaí agus struchtúr agus bainistíocht maidir le riarachán pleanála áitiúla na tíre a bhí á phlé ag an ngrúpa sin. Má chuirtear moltaí na tuarascála i bhfeidhm, beimid ag dul i ngleic le cuid de na fadhbanna a bhí luaite cheana féin ag an gCathaoirleach anuraidh ag caint faoin ath-eagrú ar an tseirbhís phoiblí. Tá deis againn anois seirbhís phleanála níos eifeachtaí le scileanna agus bainistíocht níos fearr a chur ar fáil, an chomhairle is fearr a sholáthar ó thaobh pleanála de agus chun anailís agus léirmheas a dhéanamh ar na tionscadail atá beartaithe; rudaí atá riachtanach chun córas pleanála nua-aimseartha a chur i bhfeidhm agus nuair atá dlíthe casta agus forleathan i gceist.

9. SRIANTA AIRGEADAIS

Tá gearradh siar suntasach ar caiteachas an Bhoird agus is rud an-tábhachtach é don Bhord súil ghéar agus smacht dian a choimeád ar a bhuiséid. Chaith an Bord €20.38 milliún i gcomparáid le €22.37 milliún i 2008. Tá an Bord ag súil go mbeidh €16.9 milliún caite aige i 2010 – sin laghdú 25% ón meid a bhí caite i 2008. Cé go bhfuil fadhbanna faoi leith fós i bhfeidhm ó thaobh cúrsaí airgeadais tá súil ag an gCathaoirleach gur féidir leis an mBord leanúint ar aghaidh agus seirbhís ardchaighdeán agus éifeachtúil ó thaobh costais a sholáthar don phobal in ainneoin na sriantachtaí dochraideacha airgeadais atá i bhfeidhm. Faoi láthair tá an Bord ag cur ráiteas straitéise le chéile maidir le feidhmeanna an Bhoird do na trí bliana atá amach romhainn agus chomh maith le sin tá an Plean Gnímh Seirbhísí Custaiméirí á srúdu faoi láthair. Mar chuid den phróiseas sin táimid faoi láthair ag caint leis ar gcuid geallsealbhoirí, ina n-áirítear an pobal i gcoitinne.